

Zgodovina ljudskih skrinj predstavlja zgolj ozek trak, ki povezuje preteklost s sedanjostjo. Kot sociologinja sem se ob prebiranju knjige *Ljudske skrinje na Goriškem* najprej vprašala, ali je prek skrinj oziroma z njihovo pomočjo moč spoznavati sociološke vidike življenja / družbenih skupin in posameznikov na določenem območju. Pestrost oblik, predvsem pa rabe skrinj in skrinjic, predstavljenih v knjigi, me je prepričala tudi o socioloških dimenzijah njihovega preučevanja. Še več! Vsebinsko in slikovno bogata ter reprezentančno opremljena knjiga je nedvomno tudi tržno zanimiva, saj je več kot primerno poslovno, pa tudi prijateljsko darilo vsakomur, ki ima vsaj kanček smisla za bogato slovensko, v obravnavanem primeru severno-primorsko kulturno dediščino. *Ljudske skrinje na Goriškem* v knjigi niso obravnavane le kot del premične kulturne dediščine določenega prostora, temveč tudi kot pomembna sestavina kulturne identitete tamkajšnjega prebivalstva.

Osrednje poglavje "Skrinje in skrinjice v zavesti goriškega prostora" (s.11-84) je prispevala urednica Inga Miklavčič-Brezigar. Skrinjo kot del materialne dediščine človeštva in predmet, ki na simboli ravni še vedno povezuje sedanost s preteklostjo, avtorica umesti v današnje Goriško, ki jo oblikujejo samostojna kulturno-geografska območja severozahodne Slovenije, ki obsegajo zgornje Posočje z Bovškim, Kobariškim in Tolminskim, srednje Posočje s Kanalskim ter ožjo Goriško z Novo Gorico in okoliškimi kraji ter Brda, Vipavsko dolino in Kras, deloma pa s svojim vplivom sega tudi na Cerkljansko in v Brkine (s.12). Hkrati pa skrinje in skrinjice povezuje z zgodovinskimi dogajanjmi in z njimi pojasnjuje pestrost njihovih pojavnih oblik in funkcij.

Pripoved o skrinjah in skrinjicah na Goriškem avtorica sicer začne s časom pred skrinjami, vendar z navedbo, da je človek že

od nekdanj shranjeval dragocenosti v usnjenih vrečkah, mošnjičkih, živila v bučah, košarah. Čeprav je večina tovrstnih pripomočkov izginilo, marsikaterega od osnovnih "shranjevalnih" predmetov kot tudi osnovne načine shranjevanja uporabljamo še danes. Sledijo kratke predstavitve relevantnih najdb na Goriškem od paleolitika, prek neolitika do železne in mlajše železne dobe, in konča z ugotovitvijo, da najdbe skrinj ali skrinjic na Goriškem v obravnavanem obdobju niso dokazane.

Pojav prvih skrinj Brezigarjeva povezuje s sarkofagi, ki so v goriški prostor (Solkan, Vipava) prišli iz Egipta. Prvi materialni ostanki in dokazi o obstoju skrinj v slovenskem prostoru pa so iz rimske dobe, vezane na žarne pokope, medtem ko ime skrinja izvira iz rimske civilizacije antičnega sveta. Skrinjo v današnjem pomenu besede je v prostor poznejšega Goriškega, takrat poseljenega s staroselci in rimskim prebivalstvom, prineslo krščanstvo s "skrinjo zaveze".

Prihod slovanskih plemen v Posočje je staroselsko kulturo prepojil s kulturo slovanskih prišlekov, vključno s skrinjami, zlasti še z ženitovanjsko skrinjo, "najbolj značilen, reprezentančen in tudi simbol kos tradicionalne slovenske ljudske kulture, ki se je začel razvijati od konca 17. stoletja dalje, predvsem pa v 19. stoletju, ko se je oblikovala slovenska identiteta" (s.29).

Predstavitvi razvoja skrinj in skrinjic ter njihovega vključevanja v slovensko ljudsko kulturo, konstrukciji in funkciji skrinj sledi opredelitev skrinje/ skrinjice kot rdeče niti v zgodovini goriškega prostora. V "zgodbah, ki jih pripovedujejo skrinje in skrinjice" pa avtorica predstavlja predvsem dekoracije skrinj, ki so vpete v dogajanja in kulturo različnih zgodovinskih obdobij Goriškega do vključno nove dobe, ki jo avtorica opredeljuje kot čas od 2. polovice 19. stoletja do danes. Med tako imenovanimi novodobnimi skrinjami naj omenim le dve: "baule", potovalne skrinje s konca 19. stoletja, in transportne kontejnerje kot simbol najnovejših časov. V "baulih" so ženske z Goriškega prinašale osebno opremo, ko so kot ekonomske emigrantke odhajale v Egipt in Aleksandrijo, nazaj pa so prinašale ali

občasno pošiljale po pošti, po sorodnikih ali prijateljih, ki so potovali na obisk ali se za stalno vračali domov, stvari, namenjene preživetju družine. Transportne kontejnerje po mnenju avtorice sicer težko primerjamo z nekdanjimi skrinjami, saj je prehod od nekdanjih skrinj v novodobno tehnološko sredstvo prehud, vendar jih je, kot navaja sama, uvrstila med skrinje zaradi primerjave in spomina na dolgo potovanje skrinj kot spremljevalk človeka do današnje, tehnološko razvite dobe in kot opozorilo, da se transformacija skrinj nadaljuje.

Poglavje Davorina Pogačnika Konserviranje in restavriranje skrinj (86-93) neukega bralca seznanj z zahtevnostjo procesa konserviranja in restavriranja skrinj na primeru 59 skrinj, obdelanih za potrebe razstave v Goriškem muzeju, ki si jo je še moč ogledati. Prvo fazo v konservatorsko - restavratorskem procesu predstavlja izdelava dokumentacije, s fotografiranjem zanimivih detajlov ter risanjem skic. V drugi fazi se predmet - skrinja razstavi, da se sestavne dele očisti, dezinficira, po možnosti zravna, če je to za izgled predmeta potrebno, zamenja, doda manjkajoči del, ponovno lepi, kita ali površinsko obdela. Sledi faza površinske obdelave, njej pa faza sestavljanja skrinje in montaža okovja. Vsaka faza vključuje številna opravila, ki so strokovno zahtevna in časovno obsežna, saj je v povprečju restavriranje ene skrinje trajalo mesec dni.

O Skrinjah danes skupaj s predstavitevijo nekaj slovenskih skrinj piše Vesna Ličer (96-105) in opozori na prehod od opuščanja skrinj na slovenskem podeželju, ki se je začelo po 1. svetovni vojni, do njihovega vračanja v slovenski kulturni prostor od konca 60. let 20. stoletja dalje.

Katalog skrinj (109-137) s fotografijami Alenke Pavšič-Zavadlav in Metoda Zavadlava predstavlja 81 skrinj, ki so razstavljene v: Breginjskem muzeju, Dvorcu Vogrsko, Gradu Dobrovo, Gradu Kormberk (sedežu Goriškega muzeja), Gregorčičevi hiši na Vrsnem, Kraški hiši v Štanjelu, v gostilni - kmečkem turizmu na Sinjem vrhu, Spacalovi galeriji v Štanjelu, Tolminskem muzeju in Trentarskem muzeju.

Knjiga je nedvomno pomemben prispevek k sicer obsežni etnološki litera-

turi na Slovenskem. Dodatno vrednost pa ji daje naboj slovenske kulturne dediščine ne le na ravni naroda, temveč tudi na ravni goriške regije, ki je zaradi svoje obmejne lege identitetno posebej občutljiva in ranljiva. Dejstvo, da je knjiga posvečena 1000-letnici prve omembe Gorice in Solkana (1001-2001), skrinje pa povezane s sosednjimi kulturnimi prostori - z Benečijo in Kanalsko dolino v Italiji, s Koroško v Avstriji in z osrednjo Slovenijo, pa opozarja na pestrost (kulturnih) vplivov, ki dajejo območju in seveda njegovim skrinjam interkulturni pridih.

Kot verjamem, da izgled, oprema in vsebina knjige premamijo marsikaterega obiskovalca razstave skrinj na Gradu Kromberk, da si jo kupi, upam, da bo ta predstavitev motivirala kakega bralca, da si bo ogledal bogato razstavo v izjemnem grajskem okolju.

Peter JEŠOVNIK

Gabrijel Devetak

Evropski marketing storitev

Založba Moderna organizacija 2000, str. 389

Knjiga Evropski marketing storitev je še ena iz zbirke Založbe Moderna organizacija v sklopu Fakultete za organizacijske vede v Kranju. Strokovna knjiga Gabrijela Devetaka obdeluje najpomembnejša gospodarska vprašanja za uveljavljanje hitrejšega mednarodnega sodelovanja in poslovanja v novem evropskem okolju. V svoji zadnji knjigi se Devetak ukvarja z zelo različnim temami, ki nekatere na prvi pogled niti ne sodijo v teorijo marketinga. Pa vendar je rdeča nit knjige marketinški splet (ki ga avtor razširi na 7P (izdelek, cena, distribucija, promocija, ljudje, izvajanje in fizični dokazi) (ki temelji na prepletanju marketinške filozofije s poslovno prakso, snovanju strategije marketinga in vlogi intelektualne lastnine ter doseganju poslovne odličnosti v sodobnem marketingu.

Devetak izhaja iz procesa približevanja Slovenije EU, torej skupnemu evropskemu